

ábhair

Ábhair a théamh agus a fhuarú

Súil thapa ar an gceacht

Tosaigh an ceacht trí chearnóg sheacláide atá crua agus im fuar a choinneáil in airde agus fiafraigh de na daltaí cad a d'fhéadfadh téamh éadrom a athrú. Déanann na daltaí tuar ar leathanach na Dialainne Imscrúdaithe, ansin féachann siad ar thaispeántas le tráidire uisce bhogtha, nach láimhseálann ach an múinteoir, de réir mar a bhogann gach ábhar. Ina dhiaidh sin féachann siad go ciúin ar phláta fuar féachaint an gcruann na hábhair. Athluaigh na focail faoi théamh agus faoi fhuarú atá ar an gclár sula gcríochnaíonn na daltaí an chuid faoi bhreathnóireacht, agus críochnaigh le comhrá beirte faoin méid a d'athraigh.

Cuspóirí foghlama

- Tuar a dhéanamh agus breathnú ar an gcaoi ar féidir le téamh agus fuarú éadrom roinnt ábhar a athrú
- Cur síos a dhéanamh ar an méid a d'athraigh nuair a téadh seacláid agus im agus nuair a fuaraíodh iad ina dhiaidh sin

Sula mbuailfidh an clog – ullmhúchán

An lá roimh ré: cearnóga seacláide, píosaí ime fuara, dhá mhias bheaga scragaill, tráidire éadomhain, crúiscín, agus pláta fuar nó tíl cheirmeach (fuaraithe sa chuisneoir más féidir). Díreach roimh an gceacht, líon an crúiscín le huisce bogthe amháin — ná húsáid uisce te ná uisce fiuchta riamh. Coinnigh na hábhair bhia dúnta go docht agus ar leithligh ó bhia am sosa.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
cearnóga seacláide	2	rang	ollmhargadh	cúpla cearnóg a briseadh de bharra de ghnáthsheacláid chócaireachta
píosaí ime	2	rang	ollmhargadh	cnap beag margairín nó rud eile le leathadh ar arán, gan déiríocht ann, a bhogann le teas éadrom
miasa beaga scragaill nó miasa as caipíní buidéil	2	rang	ollmhargadh	caipíní glana miotail ó bhuidéil nó clúdaigh bheaga ó phrócaí suibhe
tráidire éadomhain don uisce bogthe	1	rang	seomra ranga	stán rósta glan nó tráidire bÁCála domhain
crúiscín agus uisce bogthe ann	1	rang	seomra ranga	muga mór d'uisce bogthe ón sconná, doirte go cúramach isteach sa tráidire
pláta nó mata fuar don chéim fuaraithe	1	rang	seomra ranga	tíl cheirmeach nó clúdach glan bunoscionn a choinnítear in áit fuar
Leathanach sa Dialann Imscrúdaithe	1	dalta	seomra ranga	leathanach A4 gan línte le spás chun tuar agus breathnuithe a tharraingt agus a scríobh

Pointe sábháilteachta

Is é an múinteoir amháin a láimhseálann an tráidire agus na miasa. Úsáid uisce bogthe, agus ná húsáid uisce te ná uisce fiuchta riamh; gan lasair; gan blaiseadh; coinnigh lámha agus aghaidheanna siar; glan aon doirteadh láithreach.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh in airde cearnóg sheacláide sholadach agus píosa ime fuar ionas go bhfeicfidh an rang ar fad iad. Faigh trí nó ceithre thuar sciobtha gan iad a cheartú; tabhair leideanna faoi naisc leis an saol laethúil, mar shampla mála scoile te nó im ar leac fuinneoige faoin ngrian.
- **Ár gceist agus ár dtuar:** Léigh ceist an ranga os ard. Ní líonann na daltaí ach an leath de leathanach na Dialainne Imscrúdaithe a bhaineann leis an tuar, ag úsáid na dtosach abairte ‘Sílím go mbeidh an tseacláid... mar...’ agus ‘Sílím go mbeidh an t-im... mar...’. Iarr ar bheirt nó triúr a dtuar a roinnt; ná deimhnigh na torthaí.
- **Téamh ar an tráidire:** Fanann na daltaí siar; is tusa amháin a láimhseálann an tráidire. Labhair os ard faoi do chuid smaointe ar thimthriall na seacláide ar dtús (ceistiú–tuar–leagan ar an uisce bogthe–breathnú–seacláid fós, ach níos boige), ansin téigh an t-im ar an mbealach céanna. Gach 30–60 soicind, iarr ordóga in airde nó breithiúnas aon fhocail: bog, lonrach, silteach, cruafós.
- **Ag faire orthu ag fuarú:** Tóg an dá mhias amach ar phláta fuar i bhfad ón tráidire. Ainmnigh na comharthaí — imeall níos tibhe, loinnir níos laige, sileadh níos moille — ansin tabhair thart ar dhá nóiméad do na daltaí le breathnú lena súile amháin, le leideanna gearra don rang ar fad. Ná hiarr ar na daltaí scríobh fós.
- **Ag taifeadadh an méid a thug muid faoi deara:** Tabhair na miasa fuara ar ais san áit a bhfeicfidh gach duine iad agus déan dhá liosta ghearra ó bhéal ar an gclár (nuair a téadh iad / de réir mar a fhuaraíonn siad) sula scríobhann aon duine. Ansin taifeadann na daltaí dhá bhreathnúireacht ghearra agus seiceáil thapa an raibh an tuar cruinn, ag úsáid na bhfocal a roinneadh: bog, lonrach, silteach, níos cruafós.
- **Cad a thug muid faoi deara?:** Smaoinigh–Péireáil–Roinn faoin méid a d'athraigh nuair a téadh agus nuair a fuaraíodh na hábhair. Athluaigh trí rud a dúirt an rang, ag úsáid na bhfocal ‘téamh’ agus ‘fuarú’, ansin fiafraigh díobh cá háit eile ar thug siad é seo faoi deara (seacláid i mála scoile, im ar leac fuinneoige faoin ngrian, líreacán reoite ar lá te).

Cad ba cheart a fheiceáil

Bogann an dá ábhar agus bíonn cuma níos lonraí nó níos siltí orthu ar an tráidire uisce; is minic a leánn an t-im ina linn níos tapúla ná an tseacláid. Ar an bpláta fuar, éiríonn na himill níos tibhe, imíonn an loinnir agus éiríonn an sileadh níos moille — cruann an t-im ina sholad atá níos boige, éiríonn an tseacláid níos tibhe agus d'fhéadfadh sí a snas a chailleadh. Mura n-athraíonn mórán leis an teas, tá an t-uisce rófhuar: cuir uisce beagán níos teo isteach (uisce bogthe fós) agus fan.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- Deir na daltaí gur ‘imigh as amharc’ nó gur ‘imigh’ an tseacláid nó an t-im nuair a leáigh an t-ábhar. — Taispeáin an linn shilteach sa mhias scragaill agus abair ‘Is seacláid/im atá ann fós — níor athraigh ach an chuma atá ar an ábhar agus an chaoi a mbraitheann sé.’ Iarr orthu na focail bog, lonrach nó silteach a úsáid in ionad imithe.
- Síleann na daltaí nach féidir ábhair a athrú ach le tine nó le rud an-te. — Ainmnigh an fhoinsé éadrom teasa os ard: uisce bogthe, ní lasair. Déan nasc arís le teas sa saol laethúil — póca cóta nó leac fuinneoige faoin ngrian — ionas go bhfeicfidh siad go n-oibríonn teas beag freisin.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Lig dóibh an tuar a tharraingt, agus glac leis an gcuid ‘mar...’ ó bhéal ag bord an mhúinteora. • Tabhair na focail a roinneadh ar an gclár (bog, lonrach, silteach, níos crua) dóibh mar stór gearr focal ó bhéal sula dtaifeadann siad.	• Spreag iad le breathnú arís: ‘An bhfuil an t-imeall mar an gcéanna leis an lár?’ nó ‘Cén t-ábhar a d'athraigh ar dtús?’ • Iarr orthu an tosach abairte ‘Bhí mo thuar cruinn go leor / Ní raibh mo thuar cruinn mar...’ a chríochnú le cúis shoiléir amháin.	• Tar éis dóibh taifeadadh, iarr orthu sceitse a dhéanamh d'áit amháin sa saol laethúil inar thug siad faoi deara gur athraigh téamh nó fuarú ábhar. • Dúshlán: ‘Ar athraigh an tseacláid agus an t-im ar an mbealach céanna? Ainmnigh difríocht amháin a chonaic tú.’

Nasc traschuraclaim

Déan nasc le heolaíocht laethúil an bhaile agus le sábháilteacht bia in OSPS: málaí scoile te, leaca fuinneoige faoin ngrian, agus an fáth a gcoinnímid an t-im fuar.

